

Риборак І.О.,

студентка IV курсу кафедри івент-менеджменту та соціальних комунікацій, ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв»;

Науковий керівник: Орлова О.В., кандидат культурології, доцент з наказу кафедри івент-менеджменту та соціальних комунікацій ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв», м. Миколаїв, Україна

ПОСТАТЬ ЛЕСЯ КУРБАСА У СТАНОВЛЕННІ УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

Ім'я Леся Курбаса має велике значення у розвитку української театральної культури. Він зробив неабиякий внесок у розвиток драматургії України завдяки унікальному розвитку себе, як особистості. «Його велич у тому, що він один за 15 років виконав роботу, яку в інших культурних народів довершують кілька генерацій режисерів», – зауважував український літературознавець Юрій Лавріненко [2, С.105].

Об'єктом науково-дослідницької роботи виступає видатна постать Леся Курбаса, а також його культурний внесок в розвиток українського театру.

Леся Курбас (повне ім'я якого Олександр-Зенон Степанович Курбас) народився 25 лютого 1887 року у місті Самбір (на той час Королівство Галичини та Володимирії), згодом Австро-Угорщина - 3 листопада 1937, зараз місто у Львівській області у родині видатних українських акторів галицького театру Степана та Ванди Курбасів (сценічно - Яновичі). Глава родини був мандрівним актором, зарплатня була мала, та все ж таки він хотів дати синові гідне навчання.

Навчався в Тернопільській гімназії, потім у Львівському університеті, де брав активну участь у боротьбі за українізацію університету. На знак протесту проти політики колонізації перевівся до Віденського університету, де навчався на філософському факультеті та слухав лекції зі славістики. Закінчив драматичну школу при Віденській консерваторії.

Повернувшись на Галичину, почав працювати в театрі Гната Хоткевича, через півроку — у «Руській бесіді», в складі якої свого часу виступали батьки Леся Курбаса. Він прагнув показати сучасну західно-європейську драматургію, а також хотів ставити морально-психологічні та філософські твори Лесі Українки, Олександра Олеся, Володимира Винниченка.

Мистецькі пошуки Курбаса вирости на ґрунті Української революції 1917–1921 років та її продовження в культурному Ренесансі 1920-х початку–1930-х років. Леся Курбас посів вагоме місце в сузір'ї розстріляного відродження. Високоосвічений та

різноплановий діяч справив неперевершений вплив на Павла Тичину, Миколу Хвильового, Олександра Довженка. Окрім того, заклав основи вітчизняної акторської і режисерської школи, сказав вагоме слово в кінематографі, відкрив світові видатного драматурга Миколу Куліша і т.п..

Курбас був захоплений штайнерівською ідеєю повернення до колискових форм театру, коли театр був «таким різновидом дійства, у якому беруть безпосередню участь усі, хто зійшовся його правити» [3, С. 20]. У товаристві таких мислителів, як Анд-рій Бєлий та В'ячеслав Іванов, Штайнера більше шанували як теософа і містика — Курбаса ж більше цікавив театральний бік справи, спроба поєднати свідомість глядача зі свідомістю та переживаннями героя.

Беручи участь у виставах Штайнера, Курбас переконувався в можливості повного злиття сцени і залу й доходив висно-вку, що і актори, і глядачі повинні сповідувати одну й ту ж моральну релігію. За такої єдності світорозуміння творчість актора здатна межувати з ясновидінням, а театр може стати містерією майбутнього дня, що перетворює людину психологічно, зсередини, через творчість душі.

У 1915 році в Тернополі Лєсь Курбас заснував перший стаціонарний український професійний театр «Тернопільські театральні вечори». Через два роки на запрошення видатного актора та режисера Миколи Садовського (Тобілевича) Лєсь Курбас переїздить до Києва. У столиці головну увагу й енергію зосередив на режисерській діяльності. Він організував студію, з якої виріс згодом «Молодий театр». Його «кістяк» склали учні драматичної школи Миколи Лисенка. Цей театр став платформою пошуків нових форм втілення сучасної та класичної драматургії. У квітні 1919 року «Молодий театр» було об'єднано з Першим театром Української Радянської республіки імені Тараса Шевченка. Так виник перший театр Української Радянської республіки імені Тараса Шевченка, де головним режисером став Лєсь Курбас. Того ж року Курбас створив Державну українську музичну драму, а вже влітку 1920-го - «Кийдрамте» (Київський драматичний театр).

Палкий український патріот і ентузіаст державно-політичного відродження України (з першої вистави «Молодого театру» вся каса була передана в «Національний фонд» - на Центральну Раду) - Курбас категорично виступив проти перетворення театру в «наймичку» політики. Мистецтво є краса і тільки творенням краси може воно допомогти відродженню народу.

Ніби намагаючись швиденько наздогнати і перейти етапи втраченого для України європейського століття, Курбас за один сезон ставить вистави у чотирьох різних стилях: реалістично-психологічний («Чорна пантера і білий ведмідь» та «Гріх» Винниченка), романтичний («Молодість» Гальбе і «Йо-ля» Жулавського), символічний («Вечір етюдів» за О. Олесем).

У другому сезоні (1918-19) Курбас виставляє аж 11 п'єс, за матеріальною допомогою такого надзвичайного мецената як Дніпросоюз і його голова, великий кооператор і організатор Дмитро Коліух. Від античного «Царя Едіпа» до «Кандіди». «У пущі» Лєсі Українки, Курбасові інсценізації Шевченкового «Івана Гуса» та ліричних мініатюр і старовинний «Різдвяний вертеп» становили український

складник цього світового репертуару сезону. «Іван Гус», на думку Курбаса, був першим експресіоністичним спектаклем у межах колишньої Російської імперії.

Заключним для експериментального і перехідним до національно-синтетичного періоду «Березоля» були: друга Курбасова режисерська редакція — постава «Макбета» (7 квітня 1924) і «Золоте черево» (1926) Кромелінка. Курбасів «Макбет» викликав і захоплення і люті напади. Захоплювались конструктивістичними контурами і чисто курбасівським наростаючим ритмом спектаклю, життєвою силою, що дихала із трагедії, де злочин викликає злочин, мов у хімічній «ланцюговій реакції» [1, С. 75]. Зате консервативна частина критики лаяла за втручання режисера у текст Шекспіра, за поширення ролі блазня і наголошене режисером контрастування вершин трагічного «низинами» комічного, за модерністичне роздягання наголо п'єси [2, С. 97].

Вся сценічна, педагогічна й організаційна робота Курбаса увінчувалась також власною методологією та теорією, бо Курбас мав філософічне спрямування у всій своїй праці режисера, педагога, теоретика. Шалена творча і організаційна праця! - без грошей, без достатнього навіть харчування, без достатньої моральної підтримки з боку віками провінціалізованого і затурканого режимом громадянства і при постійній ворожнечі з боку Київського обкому партії, де тоді верховодили московські функціонери типу Павла Постишева. Зате коли Курбас дістав змогу показати лише маленьку часточку цієї праці у вигляді театральних макетів деяких його вистав на всесвітній виставці у Парижі 1927 року, то «Березіль» одержав золоту медаль. Великий був вплив праці Курбаса на Україні.

В Харкові мистецьке об'єднання «Березіль» перетворилось на театр «Березіль»; велетенська організаційна мережа театру відпала. Зате в Харкові Курбас дістав від ВАПЛІТЕ правдивий мистецький клімат і підмогу, в першу чергу українського драматурга європейського формату Миколу Куліша. Ваплітяни дали «Березолю» також «Яблуневий полон» Дніпровського та тексти до прекрасних березільських хрєвій. Все це дало Курбасові змогу приступити одразу ж до основного мистецького діла свого життя — власної національної театральної синтези. Отже, молодий театр стає початком нового модерного українського театру, театру авангарду. Так почалася нова сторінка української культури після доби знаменитого театру корифеїв.

Таким чином, Лесь Курбас за 15 років створив ту роботу театру, яку б не вдалось створити за декілька десятиліть ні одному з режисерів. Курбас вивів український театр на європейський рівень, підняв його на стільки, скільки було можна. Лесь Курбас - фігура світового контексту, він - один з лідерів українського Розстріляного Відродження. Певні засадні моменти у теоретичному доробку Л. Курбаса дозволяють нам говорити про знайомство митця із найновішими на той час природничо-науковими теоріями та про їхній вплив на формування сучасного театру.

Список використаних джерел:

1. Голобородько Я. Національний геніалітет (Курбас, Куліш, Крушельницький). Слово і час. – 2006. - № 1. – С. 72-84.

2. Курбас Л. Шляхи «Березіля» і питання фактури. Тернопілля'97: Регіон. річник. — Тернопіль, 1997. — С. 401–402.
3. Курбас Л. Театральний лист. Укр. театр. — 1989. — №1. — С. 23–26.
4. Курбас Лесь. Енциклопедія українознавства. — Львів, 1994. — Т. 4. — С. 1238–1239.
5. Революціонер українського театру. Лесь Курбас. URL: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/vchytelyam/metodychni-rekomendaciyi/revolyucioner-ukrayinskogo-teatru-les-kurbas>

Стогній Д.В.,

студентка IV курсу кафедри музичного та хореографічного мистецтва ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв»;

Науковий керівник: Сапак Н.В., кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри дизайну ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв», м. Миколаїв, Україна

ОБРАЗ КАТЕРИНИ З ОДНОЙМЕННОЇ ПОЕМИ Т.ШЕВЧЕНКА, ЯК УСОБЛЕННЯ ТРАГІЧНОЇ ДОЛІ ЖІНОК-ПОКРИТОК ТА ВІДОБРАЖЕННЯ ЦЬОЇ ТЕМИ У ХОРЕОГРАФІЧНОМУ МИСТЕЦТВІ

У сучасному соціумі існує думка, яка стверджує, що жінка — тендітна та слабка стать, тож відношення до неї повинно бути особливим. Але якщо поглянути історію життя простих українців у минулому, стає зрозумілим те, що в той час особливого ставлення до жінок не було.

Доля жінок-покриток досить складна, тому що вони залишаються одні з дитиною. Відчувають себе покинутими, зруйнованими і нікому не потрібними. Розуміють, що дитина стане тягарем для можливого потенційного чоловіка і він відвернеться. Оточення теж не могло сприймати їх, тому що в ньому закладено певні правила та моральні установи, що не дозволяли людям навіть допомагати таким дітям. Проте як можна навіть задумуватись про те, щоб покинути своє дитя, материнський інстинкт і невимовна любов до немовляти ніяк не допустять цього. Отже, у жінки-покритки водночас присутнє бажання дати малюку все краще, виховати достойну людину і розуміння того, що це майже неможливо. Всі ці аспекти породжують сумніви, зневіру, у матерів опускаються руки і не всі можуть продовжувати невимовно тяжкий шлях. Але, на щастя, ті часи минули і сучасність більш терпима до таких жінок, а інші люди їм допомагають.